

The model of the law consciousness formation of the students' youth at the pedagogical universities worked out in the process of the experimental investigation is described in the article. Special attention is paid to the main constituent parts of the above mentioned model. The connection between the component parts is defined too. The author also describes the subjects of the educational interaction. The technology of realizing the model of the law consciousness formation is determined as well.

Key words: *law consciousness, model of the law consciousness formation, pedagogical conditions, subjects of educational interaction, interrelation of the pedagogical process subjects, technology of the law consciousness formation.*

Романкевич Г. В. – аспірант кафедри педагогіки Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слав'янськ, Україна) legal_adviser_sdpu@ukr.net

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В. В. Борисов

УДК 37.013.43

ДІАЛОГ КУЛЬТУР НА АКСІОЛОГІЧНИХ ЗАСАДАХ – МЕТА – ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

І. О. Сафонова

В статті представлений генезис діалогічної концепції, висвітлені аксіологічні та онтологічні детермінанти діалогу культур в «класичній» та сучасній інтерпретаціях, а саме в контексті глобалізації, становленні духовної цілісності цивілізації. На основі аналізу філософської, педагогічної, культурологічної літератури обґрунтовані аксіологічні можливості діалогу культур в перспективі формування міжкультурної компетентності студентів. Виявлений педагогічний зміст процесу аксіологізації освіти.

Ключові слова: *діалог, діалог культур, взаєморозуміння, цінність, аксіологічний потенціал.*

Діалог сьогодні є головним «диригентом» Всесвітнього оркестру. Болгарський письменник Панко Анчев порівнює національні культури з інструментами у великому оркестрі під назвою «глобальна культура», які під управлінням «диригента» виконують одну партитуру, а саме одну

грандіозну симфонію [1, с. 26]. С. Хантінгтон говорить про те, що сам факт різноманіття локальних культур вимагає діалогу. Саме в діалозі «з'являється можливість делегувати свої кращі досягнення в світову культуру, яка є результатом взаємодії народів» [32, с. 41]. Світова культура не є єдиною культурою для всіх, а є єдністю національних культур, тому «людство, як ніколи раніше, відчуває потребу в діалозі, взаємному розумінні та спілкуванні, інтеграції культурного простору як основи духовної єдності та згоди народів» [22, с. 3]. Директор секретаріату «Альянса цивілізацій» ООН М. Шойер констатує, що «наведення за допомогою діалогу культурних мостів через прірви, які розділяють культури», все частіше розглядається в якості безпосереднього чинника сталого розвитку та мирного співіснування [33, с. 205]. Відомий американський соціолог та історик І. Валлерстайн стверджує: «Ми повинні вступити в грандіозний Всесвітній діалог» [7, с. 24].

Входження України до ринку освітніх послуг надає діалогу культур особливого статусу. Як показує практичний досвід, у полікультурному просторі університету трапляються міжкультурні конфлікти між українськими та іноземними студентами, причиною яких є здебільше різноспрямовані системи цінностей. Діалог культур в освіті, підвалинами якого буде ціннісна домінанта, сприятиме формуванню у студентів образу *Культури миру та ненасильства*, становленню їх у *Культурі* та має всі підстави розглядатися в якості *мета – принципу* формування міжкультурної компетентності.

Діалог культур є загальною «територією» дослідження багатьох наук. Онтологічні засади діалогу на рівні «людської екзистенції» висвітлені в працях літературознавців М. Бахтіна, Ю. Лотмана, П. Анчева, філософів В. Біблера, М. Бубера, М. Кагана. Діалог культур в контексті глобалізації вивчали філософи: А. Гусейнов, В. Євтух, В. Межуєв, Н. Кокшаров, І. Кон, А. Костіна, В. Лекторський, В. Міронов, В. Сагатовський, Є. Тюгашев, М. Соболева, В. Стьопін, Ю. Шор, Синсин Чанг; культурологи: О. Садохін, Д. Ліхачов; педагоги: Л. Мосієнко, Н. Янкіна, В. Горшкова, І. Плужнік, Г. Мухаметзянова; політологи: Е. Шнайдер, Мехді Санаї та ін. Проблеми цінності Іншої людини в діалозі розглядали І. Бех, К. Альбуханова-Славська, М. Боришевський, В. Кремень, розвиток особистості в діалозі внутрішнього мовлення був предметом дослідження Л. Виготського, О. Леонтєва, М. Мамардашвілі,

але аксіологічні можливості діалогу культур не є досить дослідженими в науці.

Метою статті є висвітлення соціально-педагогічної цінності діалогу культур й одночасно визначення його аксіологічних можливостей в перспективі формування міжкультурної компетентності студентів університету, що є в межах теми нашого дисертаційного дослідження «Аксіологічні засади формування міжкультурної компетентності в іноземних студентів університету».

Генезис діалогічної концепції уходить корінням в античні часи та пов'язаний з іменами Сократа, Платона, Аристотеля та ін. Філософ Діоген висловлював думку про те, що людина від природи належить усьому світові, а не лише своєму полісу. Ця ідея прослідковується в творчості римського мисливця Сенеки, який зазначав, що всіх людей створила природа з однакового матеріалу та народила їх братами. Він писав: «Я знаю, що моя Батьківщина – світ» [21, с. 271]. Творчість римського поета Горация також є яскравим виразом цих культурних процесів. Оспівуючи Рим, він був полонений красою грецької культури, що знаходимо в рядках: «Греція, взята в полон, переможців диких полонила» [там само, с. 272]. В моральних цілях діалог використовувався в Середньовіччі, свідченням чому є філософський трактат П. Абеяра «Діалог між філософом, іудеєм та християнином», який, по суті, став передвісником сучасного діалогу культур. Епоха Ренесансу (Ф. Петрарка, Ф. Рабле, М. Кузанський, М. Монтень, Е. Роттердамський та ін.) запропонувала гуманістичне визнання людини. З позицій гуманізму трактується усамітнення особистості як спілкування із самою собою; пошуки сенсу життя обумовлені внутрішньою свободою. Просвітителі Дж. Локк, І. Песталоцці, І. Герbart розглядали процес формування особистості людини як входження її в світ культури, взаємодію культурних суб'єктів. Ж.-Ж. Руссо в праці «Міркування про походження і підгрунтя нерівності між людьми» розкрив причини та джерела нерівності людей. Більш глибоко проблема діалогу була досліджена німецькими філософами – І. Кантом, Ф. Шеллінгом, І. Фіхте, які вивчали діалог у площині суб'єктивних і міжсуб'єктивних відносин. І. Канту належить гіпотеза про існування єдиного пранароду в минулому, а в праці «До вічного миру» він писав про припинення міжнаціональних конфліктів та встановлення вічного миру. І. Гердер був прибічником рівноправності культур й вбачав в культурі результат космогенезу та біогенезу [там само, с. 276]. У 20

столітті значний внесок у розвиток теорії діалогу культур вніс Л. Карсавін. Його ідея всеєдності людства розкривається в концепції розвитку «єдиного вселюдського суб'єкта»; культуру він розглядав в якості всеєдності індивідуалізованих суб'єктів, які незалежні один від одного, кожний має свою специфіку, але які внутрішньо готові до осягнення суті Іншого, до вступу у взаємодію, до становлення нової культурної цілісності [15, с. 99].

Етимологічно термін «діалог» надходить із давньогрецької культури, де він спочатку позначав традицію заклання жертвовного козла, що супроводжувалося ритуальними одами й піснями на честь бога Діоніса. Згодом «діалог» став позначати процес переговорів і переспівування між грецькими акторами – учасниками ритуальної дії. Сучасна інтерпретація поняття «діалог» є досить широкою та багатогранною. Підтвердження цьому знаходимо як у словниках, так і в працях науковців. Так, у Словнику української мови в 11 томах діалог трактується як: 1) розмова між двома або кількома особами. || 2) Частина літературного твору, в якій відбувається розмова двох осіб. || 3) Літературний твір, написаний у формі бесіди. || 4) Чергування музичних форм, які виконують два голоси чи музичні інструменти» [29, с. 295]. Дослідник В. Кудашов вважає, що необхідно зняти формально – кількісну інтерпретацію діалогу, тому що його сутність полягає не в наявній кількості суб'єктів, а в характері відносин між ними. Діалог вчений визначає як переосмислення, що дозволяє йому відрізнити діалог від обміну монологами [20]. На нашу думку, лінгвістичне тлумачення дефініції «діалог» не прояснює її глибинної суттєвості. Для вирішення цього питання вважаємо за необхідне перейти на рівень «метамови» (термін А.Тарського), тобто на рівень філософської рефлексії та звернутись до філософської енциклопедії за ред. О. Грицанова, де подається наступне тлумачення: «диалог – информативное и экзистенциальное взаимодействие между коммуницирующими сторонами, посредством которого происходит понимание» [10, с. 308]. Поняття «діалог культур» у цьому ж словнику тлумачиться як «совокупность непосредственных отношений и связей, которые складываются между различными культурами, а также их результатов, взаимных изменений, возникающих в ходе этих отношений [там само, с. 308 – 309]. Альтернативне визначення знаходимо в словнику О. Голованова: «диалог культур – взаимодействие различных культур между собой, взаимосотворение культурного пространства [19].

Визначившись із генезою діалогу та посилаючись на сучасні дослідження науковців, ми сприйняли спробу обґрунтувати деякі потенційні можливості діалогу культур ціннісного характеру:

1. *Діалог культур – як методологічний принцип нової гуманістичної парадигми освіти.* Гуманістична парадигма, аксіологічна по суті, звела на п'єдестал своїх досліджень *Людину* та визнала її *головною цінністю*. Діалогічна концепція спроможна «забезпечити» процеси гуманізації, демократизації освіти, зокрема, перевести об'єкт – об'єктні відносини в площину суб'єктності, в межі гуманістичної парадигми. Діалог не сумісний з суб'єкт – об'єктними відносинами. А. Пелипенко вважає головним критерієм діалогу – суб'єктність, стверджуючи, що без суб'єкта діалогу немає [27, с. 64 – 82]. В. Межуєв констатує, що «будь-яка об'єктивація є випадіння з діалогу й, отже, зі світу людських взаємовідносин» [23, с. 95]. Студент, в тому числі й іноземний, отримавши статус *рівноправного суб'єкта*, має неперевершені можливості у *вільному* створенні позитивного образу «Я-концепції», що передбачає активну творчу діяльність, саморозвиток, самореалізацію, наполегливе здобування знань та їх інтеріоризацію на відміну від «пустого» накопичення й споживання.

2. *Діалог культур – як засіб виховання цінності Іншої людини.* Діалог культур має всі підстави розглядатися в якості надійного педагогічного інструментарія полікультурної освіти, оскільки *цінність Людини іншої культури* виявляється саме в діалогічних відносинах. Вчені І. Бех, К. Альбуханова–Славська, Н. Щуркова, Г. Кирмач розкривають можливості діалогу як засобу виховання *цінності Іншої людини*. Розвиток у особистості почуття *цінності Іншої людини*, стверджує І. Бех, відбувається не за умови перетворення її в «центр Всесвіту», а за умови «блокування Еґо – потягів, що деструктивно впливають на моральну досконалість особистості» [4, с. 34]. Міжкультурний діалог на теренах освіти вчить «*мистецтву жити з несхожими людьми*» (О. Асмолов), сприяє розвитку щирих почуттів *цінності Людини іншої культури*, іншої зовні, з дещо іншими поглядами на життя. Діалог особистостей, культур, народів є там, де «значущі інші» (Дж. Мід).

3. *Діалог культур – як обмін цінностями, смислами, почуттями.* Провідною ниткою Аріадни, яка пов'язує культуру – діалог культур – освіту – духовний світ є категорія «цінність». Ми дотримуємося позиції дослідників [11, с. 293; 18; 26, с. 100; 28, с. 38], які діалог культур

розуміють як діалог цінностей, що передбачає обмін цінностями, смислами, емоційно – ціннісними почуттями та призводить до *взаємозбагачення* особистостей. *Взаємозбагачення*, за думкою Н. Кокшарова, означає процес «зростання майстерності художнього освоєння дійсності, стимулювання творчої активності та використання духовних цінностей, створених іншою національною культурою» [18]. М. Бахтін підкреслює, що «чужа культура тільки в очах іншої культури розкриває себе повніше й глибше. Один смисл розкриває свої глибини, зустрівшись і зіткнувшись з іншим, чужим змістом, між ними починається ніби діалог, який долає замкнутість і односторонність цих смислів, цих культур. При такій діалогічній зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, але вони взаємно *збагачуються*» [3, с. 354]. Для обох сторін діалог культур може бути плідним, оскільки, за словами цього ж дослідника, кожна культура ставить нові питання чужій культурі, яких вона сама собі не ставила, і чужа культура відповідає на ці питання, відкриваючи нові горизонти, нові смислові глибини... [там само, с. 335]. Науковці [11, с. 15-16; 18] стверджують, що чим більше розвинута національна культура, тим більше вона здатна до включення у сферу духовного спілкування з цінностями культур різних націй і тим більші можливості вона представляє для духовного збагачення людини. Інонаціональні цінності входять до національної самосвідомості особистості та збагачують її духовний світ, але в діалозі культур пріоритетними є загальнолюдські цінності.

4. *Діалог культур – «формула» пізнання істини.* Діалог є однією з перших форм роздумів людини про її буття та призначення, формулою «пізнання істини» (Сократ). Форма діалогічного мислення, як стверджує Ж.-П. Вернан, виникла ще в період існування демократичного грецького поліса, коли знання, моральні цінності виносили на площу, піддавали критиці та запереченню. У пошуках істини брали участь усі – істина підлягала всезагальному обговоренню [9, с. 70 – 71]. За словами А. Гусейнова, «людині властивий пафос істини» [13, с. 67]. Детермінантами істини є світогляд, переконання, вірування. Істина не є монадою із закритими дверима, вона дискурсивна, контекстуальна, екзистенційна, сфера її буття «не вміщується в одну свідомість, народжується в діалогічній зустрічі декількох свідомостей» [2, с. 176]. У діалозі культур важливо зрозуміти, що у кожної людини своя істина, а «розуміння абсолютної істини є відносним саме тому, що це розуміння

абсолютної істини... Вища істина тому і є абсолютною, що окремій смертній людині вона не доступна...» [13, с. 67]. Необхідне толерантне відношення до інших істин, оскільки «ми недосконалі, можемо помилятися. Саме з цієї причини ми потребуємо один одного» [там само, с. 67 – 68]. Діалог передбачає безперервний пошук істини з урахуванням рівня рефлексії людини, її здатності знаходження ціннісних орієнтирів у світі культури. Рефлексія сама по собі має діалогічну природу, оскільки людина, переживаючи почуття Іншого, зіставляючи свою свідомість із свідомістю «Іншого», пізнає себе через «Іншого» й «Іншого» через себе – тим самим знаходить свою істину. Мартін Бубер, засновник діалогічної концепції, підкреслює, що людина знаходить свою людську сутність у стосунках з іншими людьми, природою, Богом [6, с. 7 – 9].

5. *Діалог культур – як засіб встановлення взаєморозуміння.* Культури взаємодіють за допомогою людей. Діалог можна інтерпретувати як взаємність, участь, готовність зустріти Іншого, настрої на сприйняття Інших цінностей. Ключовим поняттям в діалозі є розуміння. Як стверджує М. Бахтін, «при поясненні тільки одна свідомість, один суб'єкт; при розумінні – дві свідомості, два суб'єкта... Розуміння завжди діалогічне» [3, с. 289 – 290]. Н. Великая тлумачить розуміння як «вершину діалогічного зв'язку між культурами, «її апогей – момент «освянення» й глибокого духовного проникнення в іншу сутність» [8, с. 12]. С. Неретіна й О. Огурцов наголошують на тому, що наш час є «часом переорієнтації розуму з ідеї розуміння світу як предмета пізнання на ідею взаєморозуміння» [25, с. 258]. Взаєморозуміння не передбачає «одностороннього сходження одного до логіки іншого [24, с. 157]», прагнення переконати співрозмовника в правоті своєї ціннісної позиції, а припускає компроміс, плюральність, консенсус ціннісних позицій.

6. *Діалог культур – як чинник пасіонарності.* Ю. Шор розглядає діалог культур як складну систему, яка розвивається, змінюється, функціонує лише в умовах обміну енергією та інформацією з оточуючим середовищем, як творчий пошук, «переживання інтелектуальної збудженості, постійно відновлюваної пасіонарності» [34, с. 417]. Культура взагалі, як вважає О. Полякова, «несе в собі енергію в силу діалогу» [26, с. 107], завдяки чому актуалізуються смисли культури, а також формує себе особистість. Для слов'янської традиції, та української зокрема, стосунки з *Іншою людиною* – не є холодним, бездушним запроєктованим діалогом, це

світ глибокої поваги до інших цінностей, співчуття, соборності, злиття *духовної* енергії – людської й Божественної, явище творчого здобутку.

7. *Діалог культур – як засіб формування нового типу мислення.*

М. Каган говорить про те, що поняття «діалог» відображає процес формування нового типу мислення, нового типу людських відносин і взаємин культур – «цей новий стан цивілізації і слід було б назвати діалогічним» [14, с. 381]. Діалог культур – процес, в якому відбувається взаємодія різних ціннісних орієнтацій, уявлень, смислів, що передбачає наявність декількох логік, орієнтованих на одну предметність. В. Біблер пропонує перейменувати діалектику в діалогіку, розуміючи її як «логіку діалогу двох та більше логік» [5, с. 14 – 15]. Міжкультурна дифузія як чинник креативного мислення, дуалістичність думок сприяють розширенню горизонтів свідомості, формуванню нового планетарного мислення, становленню нової *ціннісної картини* світу особистості. В. Межуєв стверджує, що діалог культур виникає не з причини наявності різноманіття культур, а через існування *свідомості загальнолюдської спорідненості*, своєї причетності до всього людського роду, до інших людей [23, с. 96 – 97].

8. *Діалог культур – як засіб формування толерантності.*

Толерантність «і генетично, і по суті пов'язана з діалогом культур» [13, с. 65], оскільки потреба в толерантних відносинах виникає тоді, коли люди дотримуються різних вірувань, систем цінностей, розходяться в розумінні саме того, що є добро, а що – зло. Діалог культур, із притаманними властивостями деякої хаотичності, ієрархії цінностей і смислів, коригується атрактивними властивостями толерантності. Аксиологічний підхід, за словами А. Кир'якової, «формує етнічну толерантність як ціннісну орієнтацію людини, допомагає особистості засвоїти систему загальнолюдських цінностей» [17, с. 31]. Толерантність «відшліфовується» в діалогічному полі культури – і разом з тим є регулятором діалогу. На думку А. Гусейнова, щоб діалог культур відбувався, необхідно «заблокувати шляхи конфронтації», зокрема, ввести три заборони: відмова від самої ідеї конфронтації на культурній основі, виключення протиставлення та зіставлення культур за ціннісними критеріями, відмова від абсолютистських претензій [12, с. 57 – 58].

Отже, аксіологічний аспект осмислення діалогу культур показав його значущість, неперевершені можливості, що дає нам всі підстави розглядати його в якості основного *мета – принципу формування*

міжкультурної компетентності студентів університету, як цінність сучасної освіти та соціуму. Тому є важливим наповнення сфери освіти новітньою системою цінностей, ідеями діалогу культур та співпраці цивілізацій, оскільки саме **освіта є провідним каналом залучення студентів до цінностей. Основною тенденцією її розвитку повинна стати аксіологізація.** А. Кир'якова розглядає аксіологізацію в декількох аспектах, а саме як [16, с. 94]:

- *компонент гуманізації освіти*, оскільки виявляє ієрархію гуманістичних цінностей освіти, системоутворюючим компонентом яких є людина як головна цінність;
- *сукупність педагогічних умов (факторів)*, що сприяють розвитку сутнісних сил особистості, збагаченню аксіологічного потенціалу, піднесенню потреб студентів;
- *процес*, що з'єднує розвиток освітньої діяльності учбового закладу і особистості студента;
- *метод*, метою якого є розвиток креативно – ціннісних якостей особистості, що є запорукою творчої діяльності людини;
- *систему заходів модернізації освітнього процесу*, що сприяють посиленню ціннісно-сміслової насиченості навчання та виховання;
- *як органічну частину культурології освіти*, оскільки забезпечує трансляцію цінностей культури, діалогу культур, завдяки тому, що «система цінностей є матрицею культури».

Практичне застосування аксіологічних можливостей діалогу культур при формуванні в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності потребує подальших розвідок у цьому напрямку.

Література

1. Анчев П. Диалог культур или симфония культур в условиях глобализации / П. Анчев // Диалог культур в условиях глобализации: XI Международные Лихачевские научные чтения. Т. 1 : Доклады / СПб Гуманит. ун-т профсоюзов; науч. ред. А. С. Запесоцкий. – СПб.: СПбГУП, 2011. – 592 с.
2. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского / М. М. Бахтин – М.: Советская Россия, 1979. – 320 с.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин - М.: Искусство, 1986. - 445с.
4. Бех І. Д. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості / І. Д. Бех // Початкова школа.–2001.–№12. – С. 34.

5. Библер В. С. Диалектика и диалогика / В. С. Библер // Архэ. Ежегодник культурологического семинара. – М., 1998. – Вып. 3. – С. 14 – 15.
6. Бубер М. «Я» и «Ты» / М. Бубер. – М.: Высш. Шк., 1993. – 175 с.
7. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн; [пер с англ. П. М. Кудюкина под общей ред. Б. Ю. Кагарлицкого]. — СПб.: Университетская книга, 2001. — 416 с.
8. Великая Н. А. Диалог культур в поликультурном пространстве современной России: автореф. на соиск. учен. степ. канд. филос. наук: 09.00.13 / Н. А. Великая. – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2009. – 23 с.
9. Вернан Ж.- П. Происхождение древнегреческой мысли / Ж. - П. Вернан; [пер. с фр. / Общ. ред. Ф. Х. Кессиди, А. П. Юшкевича]. — М.: Прогресс, 1988. — 224 с.
10. Всемирная энциклопедия: Философия / [Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов]. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Совр. литератор, 2001. –1312 с.
11. Горшкова В. В. Диалог культур как основа межкультурного взаимодействия / В. В. Горшкова // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2013. – № 2. – С. 15-16.
12. Гусейнов А. А. О чем мы говорим, когда говорим о диалоге цивилизаций / А. А. Гусейнов // Диалог культур и цивилизаций в глобальном мире: VII Международные Лихачевские научные чтения. — СПб.: Изд-во СПбГУП, 2007. — С. 57 – 58.
13. Гусейнов А. А. Толерантность и диалог культур // Диалог культур и партнерство цивилизаций: IX Международные Лихачевские научные чтения. СПб.: Изд-во СПбГУП, 2009. С. 65 – 68.
14. Каган М. С. Метаморфозы бытия и небытия. Онтология в системно–синергическом осмыслении / М. С. Каган.- СПб. : Изд-во Logos, 2006.- 416 с.
15. Карсавин Л. П. Философия истории / Л. П. Карсавин. СПб.: АО "Комплект", 1993. - 351 с.
16. Кирьякова А. В. Аксиологические императивы университетского образования в контексте глобализации / А. В. Кирьякова // Фундаментальные исследования. – 2005. – № 8. – С. 93 – 94.
17. Кирьякова А. В., Юдина О. И. Аксиологический подход к формированию этнической толерантности студентов / А. Кирьякова, О. Юдина // Вестник ОГУ. –№ 12. – 2005. – С. 31.
18. Кокшаров Н. В. Взаимодействие культур: диалог культур / Н. В. Кокшаров // Теоретический журнал CREDO NEW. [Электронный ресурс] - 2008. - Режим доступа: <http://credonew.ru/content/view/352/28/>
19. Краткий словарь по социологии / [автор - составитель: О. С. Голованов]. – Кыштым.- 2001 г. - 215 с.
20. Кудашов В. И. Глобалистика: Энциклопедический словарь / В. И. Кудашов.- М. 2003. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://global.krsk.ru/publown/dialog.doc> .
21. Культурологія: [навч. пос. для студентів внз 1 - 4 рівня акредитації] / В. Л. Петрушенко, Л. А. Пинда, Є. А. Подольська та ін. / За заг. ред. проф. В. М. Пічі. – Львів: «Магнолія плюс», 2005. – 360 с.
22. Лихачев Д. С. Декларация прав культуры / Д. С. Лихачев. – СПб.: Издательство СПбГУП, 2005. - С. 3.

23. Межуев В. Диалог як спосіб міжкультурного спілкування в сучасному світі / В. Межуев // Філософська думка. – 2011. – № 4. – С. 96 - 97.
24. Мосиенко Л. В. Генезис педагогического знания о диалоге / Л. В. Мосиенко // Вестник ОГУ. – №11(105). – 2009. – С. 157.
25. Неретина С. С., Огурцов А. П. Время культуры / С. Неретина, А. Огурцов. – СПб. .: Изд-во РХГИ, 2000, 343 с.
26. Полякова А. А. Теория и практика развития аксиологического потенциала личности студента в диалоге культур: автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / А.А.Полякова . – Оренбург, 2002. – 487 с.
27. Пелипенко А. А. Человек и культура как субъекты диалога / А. А. Пелипенко // Цивилизации. Диалог культур и цивилизаций.- М.: Наука, 2006.- Вып.7. - С. 64 – 82.
28. Садохин А. П. Межкультурная компетентность: сущность и механизмы формирования: автореф. дис. ... докт. культ. наук : 24.00.01 / А. П. Садохин. - М., 2009.
29. Словник української мови: в 11 т. – К., 1971. – Т. 2.- С. 295.
30. Соболева М. Е. О возможности диалога между культурами / М. Е. Соболева // Вопросы философии. – №3. – 2009. – С.148 – 153.
31. Тюгашев Е. А. Диалог культур и цивилизаций: методологический анализ / Е. А Тюгашев // Вопросы культурологии. – №6. – 2008. – С. 4 – 9.
32. Хантингтон С. Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон — М.: АСТ: Транзиткнига, 2004. — С. 41.
33. Шойер М. Диалог культур в условиях глобализации/ М. Шойер // Диалог культур в условиях глобализации: XI Международные Лихачевские научные чтения. Т.1: Доклады / СПб Гуманит. ун-т профсоюзов; науч. ред. А. С. Запесоцкий. – СПб.: СПбГУП, 2011. – 592 с.
34. Шор Ю. М. Диалог как ценность российской культуры / Ю. М. Шор //Диалог культур в условиях глобализации : XI Международные Лихачевские научные чтения. Т.1: Доклады / СПб Гуманит. ун-т профсоюзов; науч. ред. А. С. Запесоцкий. – СПб.: СПбГУП, 2011. – 592 с.

ДИАЛОГ КУЛЬТУР НА ПРИНЦИПАХ АКСИОЛОГИИ - ЦЕЛЬ -ПРИНЦИП ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

И. О. Сафонова

В статье представлен генезис диалогической концепции, освещены аксиологические и онтологические детерминанты диалога культур в «классической» и современной интерпретациях, а именно в контексте глобализации, становлении духовной целостности цивилизации. На основе анализа философской, педагогической, культурологической литературы обоснованы аксиологические возможности диалога культур в перспективе формирования межкультурной компетентности студентов. Выявлено педагогическое содержание процесса аксиологизации образования.

Ключевые слова: диалог, диалог культур, взаимопонимание, ценность, аксиологический потенциал.

**A DIALOGUE OF CULTURES ON PRINCIPLES OF AXIOLOGY IS AIM OF -
PRINSIP FORMING OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE****I. O. Safonoba**

The article presents the genesis of dialogic conception, highlights axiological and ontological determinants of Cultural Dialogue in "classical" and modern interpretation, namely in the context of globalization, the development of spiritual integrity of civilization. Axiological opportunities of dialogue of cultures for future formation of intercultural competence of students are explained based on the analysis of philosophical, pedagogical, cultural literature. Topicality of axiologization of educational process has been revealed.

Keywords: *dialogue, dialogue of cultures, understanding, value, axiological potential.*

Сафонова І. О. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)
lolenufenok@mail.ru

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Т. Л. Антоненко

УДК.378.011.3: 62-057.21

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО
ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА****О. В. Скібіна**

Статтю присвячено вирішенню проблеми впровадження компетентнісного підходу в процесі підготовки інженерів-педагогів. У статті розглянуто різні компетенції, які дозволяють сформувати й розвинути в майбутніх фахівців необхідні для подальшої діяльності професійні й професійно-особистісні якості; визначено сутність поняття „компетенція”.

Ключові слова: *професійна компетентність, інженер-педагог, компетентнісний підхід, професійна діяльність.*

Сучасний етап стану і розвитку вищої освіти в Україні характеризується постійними змінами, які торують шляхи інтеграції до європейського і світового освітнього простору. Слід відмітити, що у